

Леся Українка

**Роберт Брюс,
король
шотландський**

(шотландська легенда)

Ілюстрації
Володимира Цаха

КИЇВ
Видавець
Вадим Карпенко
2012

Леся УКРАЇНКА. Роберт Брюс, король шотландський.
(Шотландська легенда) Поема.
К.: Видавець Карпенко В.М., 2008 р. – 32 с.

**Художник
Володимир ЦАХ**

© Макет, художнє оформлення: Карпенко В.М., 2002р., 2012р.

ISBN 966-1516-23-5

Посвята дядькові Михайліві

ЗАСПІВ

Спогадаймо давньюю давнину,
Спогадаймо повість незабутню
Про далеку вільнуу країну,
Про стару Шотландію славутню.

Давня повість! І на байку схожа, -
Є в ній певні справи, есть і мрії.
Але правда, наче зірка гожа,
Сипле скрізь проміння золотії.

Правда нам світитиме крізь хмари,
Ми ж далеко думкою полинем,
Ми поглянем на військові чвари,
В давній славі спогадом поринем.

I

Вже буде літ п'ятсот тому:
На край шотландський вільний
Війною йшов король Едвард,
Англійський владар сильний.

Зібрав він лицарів своїх,
Все горде-пишне панство,
Щоб то шотландський вільний люд
Забрати у підданство.

По всій Шотландії йде крик
Луною голосною:
“До зброї, браття! Ось іде
Король Едвард війною!

Гей, міле браття! Чи у нас
Ясної зброї мало?
Хіба в шотландській стороні
Вже лицарів не стало?”

Лицарство йде, земля гуде,
Зійшлися ворожі лави...
Багато буде сього дня
Кривавої забави!

Бряжчать мечі, блищасть списи
І шоломи яснії,
Гукають люто вояки,
Ржути коні воронії.

Воюють день, воюють два,
На третій день, - ой, горе!
Шотландці крикнули: “Біда!
Король Едвард нас боре!”

Англійське військо б'є-січе,
Англійська зброя сяє:
Шотландська зброя опада,
Лицарство знемагає.

Аж тут король Едвард спинивсь,
І сурма забриніла,
Знялась над військом корогва,
Та не барвиста - біла.

Всі стали тихо, всяк свій спис
Додолу похиляє.
Гука герольд: “Король Едвард
Шотландців призволяє

Лихую згаду залишить,
Спокій вернути краю,
Прийти до згоди без війни,
По братньому звичаю.

Так каже наш король: Хто з вас
Погодиться зі мною
Той і маєтками, й людьми
Владатиме в спокою.

Всяк лицар має з королем
Ходити у походи,
Зате він матиме собі
І ласку й нагороди.

Люд простий має нам платить
Податки й десятини,
А лицар буде вільний пан
Своєї батьківщини”.

Додолу впали корогви,
Весь гурт шотландський панський
Враз крикнув: “Згода! Хай живе
Едвард, король шотландський!”

Шотландське лицарство здалось,
Але один зостався
При зброй лицар молодий, -
Робертом Брюсом звався.

Едварду глянув він в лице,
Мов кинув блискавицю,
Здійняв і кинув ворогам
Залізну рукавицю.

Потім остроги дав коню,
Кінь вороненький звився,
Помчав у гори, мов стріла,
В міжгір'ї темнім скрився.

II

Поїхав Роберт по шотландській землі
Здіймати народне повстання,
Гінців розіслав він по всій стороні
Скликати селян на зібрання.

Коли на широкій долині між гір
Зібралася велика рада,
Роберт тоді вийшов до люду й сказав:
“Шотландці! Вчинилася зрада!

Нема в нас лицарства, нема в нас панів,
Вони вже англійські піддані;
Та є ще в країні шотландський народ,
Не звик він носити кайдани!

Повстаньмо ж тепера, усі як один,
За діло братерськеє спільне!
Розкуймо на зброю плуги! Що оратъ,
Коли наше поле не вільне?”

Тут всі зашуміли, мов хвилі морські:

“Ходімо, здобудемо волі,

Або наші голови вільні, буйні

Складемо на нашому полі!”

І там, на широкій долині між гір

Селяни всі табором стали,

Палили багаття вони цілу ніч,

Все ясную зброю кували.

На ранок узброєне військо було;

Кому ж не дісталося зброй,

Тому не забракло сокири, коси

Та в грудях одваги міцної.

Те військо не мало ясних корогов,

Ні панцирів срібних, коштовних,

На простих селянських щитах не було

Девізів гучних, красномовних.

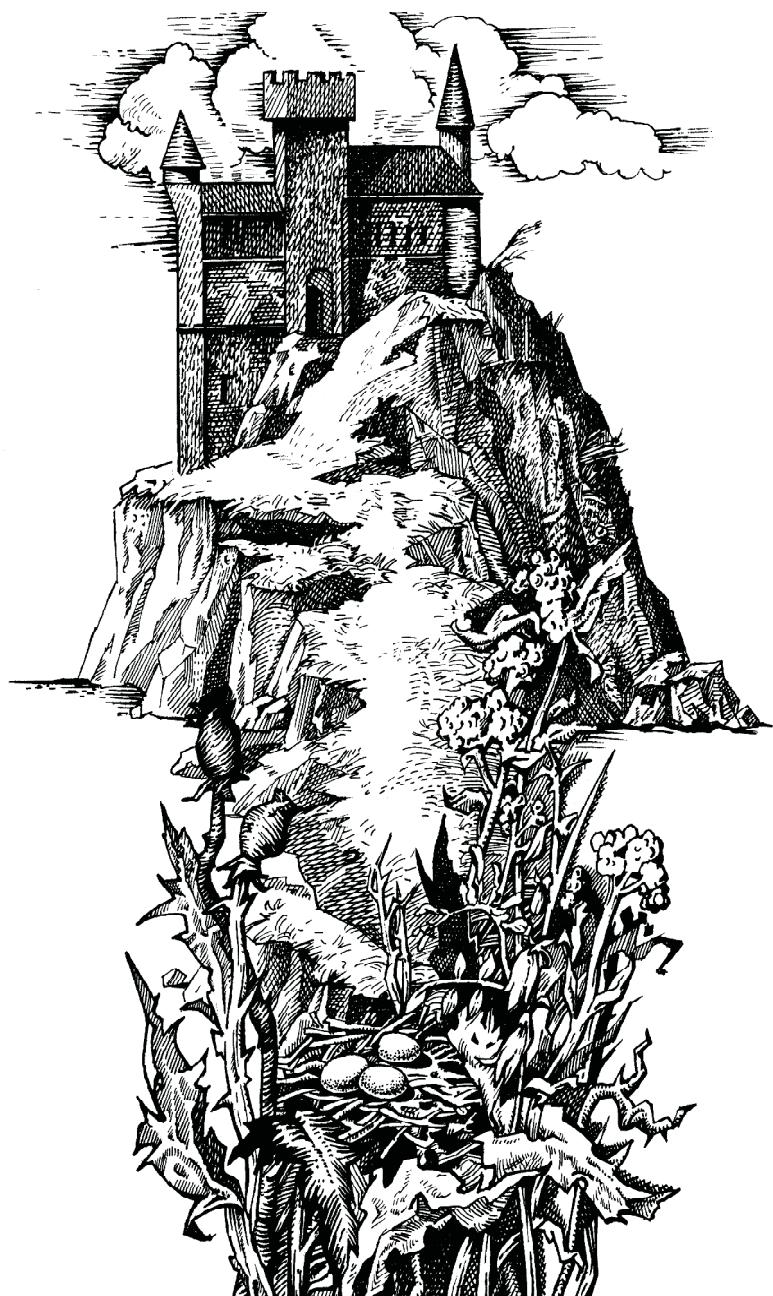
У цілого війська девіз був один:

“За волю, за рідну країну!”

Хоч слів тих ніхто на щиті не носив,

Та в серці носив до загину.

І так вони вийшли напроти панів;
Роберт їх провадив до бою,
Ні одного лицаря, окрім його,
Не мали шотландці з собою.

Шотландське лицарство усе перейшло
Служити в англійському війську,
Пішло боронити мечем і щитом
Корону і владу англійську.

В нещасну годину шотландський народ
Кував свою ясную зброю,
У першому бою розбиті були,
Багато лягло головою.

У друге зійшлися - недоле тяжка!
Шотландці ізнову розбиті.
Удалили втретє - і знову поля
Всі трупом шотландським укриті.

Міцна була сила потужних панів
І ватаги мудрі знайшлися,
Ні в гори завести, ні в нетрі загнать
Обачні пани не далися.

Широкі долини, розлогі лани
Шість раз були крів'ю политі,
Шість раз пролунав по Шотландії крик:
“Шотландці, шотландці розбиті!”

Ні зброї вони, ні своїх корогов
Едварду до ніг не зложили,
Та волю й країну свою боронить -
Не стало селянської сили.

Одні полягли, а другі розійшлися,
Пішли своє поле орати.
Без війська, без слави зостався Роберт...
Що ж має тепер він почати?

Чи має піти, як шотландські пани,
Едвардові зброю віддати,
Зостатись отут в подоланій землі
Остатнього сорому ждати?

Ні, краще не бачить того і не чуть,
Як гинути буде країна...
“Прощай, моя рідна країно! Прости
Свого безталанного сина!

Хотів би я вільною бачить тебе,
Але не судилося теє...
Далеко тепер, на чужих берегах,
Поляжу за діло святеє".

Так мовив Роберт і подався він геть
На берег убогий ірландський,
Він думав повік не вертатися знов
У край безталанний шотландський.

В Ірландію мався прибути корабель,
Що лицарів віз в Палестину,
На ньому од'їхать хотів і Роберт
У тую далеку чужину.

Укупі з одважним лицарством бажав
Піти у хрестовім поході,
Щоб ділу святому остатнім життям
І силою стати в пригоді.

III

На безлюдному березі моря
Одинока хатина стоїть,
В тій хатині рибалській убогій
Збройний лицар самотній сидить.

То Роберт. Він в вікно поглядає,
Чи не мріють оті кораблі,
Що везуть христоносців одважних
На війну до святої землі.

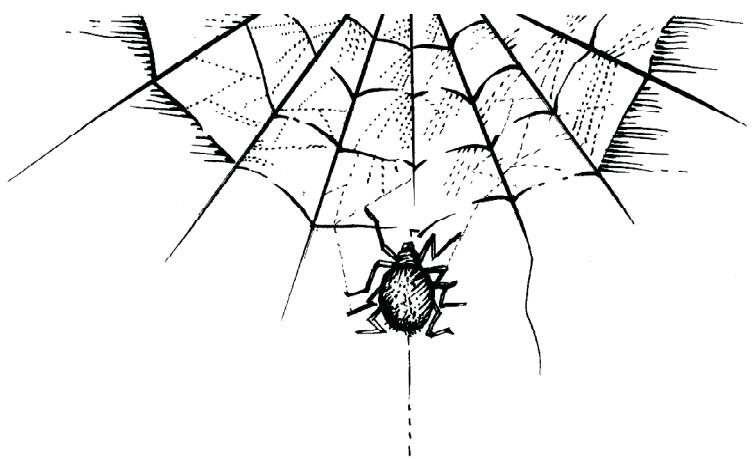
Ні, не видко нічого на морі,
Не біліють вітрила ясні.
Грає вільне широке море,
ГомоняТЬ його хвилі гучні.

Та Робертові сумно дивиться
На те море веселе, буйне,
Як згадає він рідну країну,
Затремтить його серце сумне.

І Роберт, од вікна одступивши,
Ліг на лаву і погляд підвів
На потріскану стелю, на стелі
Павутиння павук собі плів.

І знічев'я Роберт задивився
На роботу того павука,
Він дививсь, як там прялась помалу
Тая нитка тендітна, тонка.

Як павук на тій нитці спускався,
Розколихувавсь потім на ній,
Щоб її до стіни причепити,
Потім невід розкинути свій.

Що гойднеться, то нитка й порветься,
І додолу павук упаде,
Але зараз же злазить угору
І нову собі нитку пряде.

Так шість раз той павук обривався,
І шість раз він на стелю злізав,
Але в сьоме таки удержався
Й до стіни свою нитку прип'яв.

Тут Роберт раптом скочив на ноги,
Ухопив свою зброю до рук
І гукнув: “Ta невже-таки лицар
Менше має снаги, ніж павук?..”

IV

Ой, то ж не сокіл-винозор
Злетів з гори в долину,
То прилетів юнак Роберт
У рідну країну.

Він на коневі воронім
По краю пробігає,
В остатній раз шотландський люд
До бою він скликає:

“До зброї всі! Чи ще живе
Міцна одвага ваша?
За волю згинуть ми клялись,
А де ж присяга наша?

Хто волі ще не одцуравсь,
Нехай іде до бою!
Хто пам'ята про славу й честь, -
До зброї! Хто за мною?”

Не згас, не згас шотландський дух.
Шотландія повстане!
У сьомий раз, як в перший раз,
Зібралися селяни.

Король Едвард не сподівавсь
Шотландського повстання,
Його лицарство розійшлося
Уже на спочивання.

Зосталась тільки поки що
Мала частина війська.
Безпечна й смілива була
Залога та англійська.

Все розмовляють вояки,
Які з війни достатки,
Які в Шотландії король
Збиратиме податки.

Що ж невеселії сидять
Всі лицарі шотландські?
Тож мають з ласки короля
Права й маєтки панські.

Тож завтра кожний з них піде
До рідної оселі, -
Чого ж тепер вони такі
Смутні та невеселі?

Того, що серце їм гризе
І сором, і досада,
Здається, гори всі кругом
Гукають: “Зрада, зрада!..”

Англійські ж лицарі собі
Пісень гучних співають,
І так бадьоро на списках
Їх короговки мають.

Селяни тихо підійшли
До війська за горою,
З'явились наче з-під землі,
І вдарили до бою.

Все зашуміло, загуло,
Мов буря-хуртовина.
Роберт літа на воронім,
Неначе громовина.

Ох, лютий бій, остатній бій, -
Щаслив, хто переможе!..
Англійці в розpacі, кричать:
“Рятуй нас, мицій Боже!”

До них з границі поспіша
Від короля підмога,
Її стріча шотландський крик:
“Гей, наша перемога!”

Підмога сильна надійшла,
Але шкода, вже пізно!
Женуть шотландці ворогів,
Гукають вслід їм грізно:

“Не доведеться більше вам
Ламати чужої волі!
Коли життя вам дорогое,
Кладіте зброю долі!”

Шотландське військо зайняло
Англійців під горою;
Нема рятунку ворогам!
Складають долі зброю.

Тоді з громади виступа
Роберт і промовляє:
“Отак тепер шотландський люд
Англійцям об’являє:

Наш край віддавна вільним був,
Таким повік він буде.
Ви бачили, як прав своїх
Боронять наші люди.

Хай в Англії збира король
Податки й десятини,
А всяк шотландець - вільний пан
Своєї батьківщини.

Селянам нашим байдуже
про ласку й надгороди,
Вони не підуть з королем
За лицарством в походи.

Тепер я вашу зброю всю
У закладі лишаю,
А вас додому відпушу
По братньому звичаю.

Ідіть, Едвардові скажіть,
Як чули по сій мові,
Коли не згодиться на мир, -
Ми знов у бій готові”.

Англійці мовчкі одійшли
Без корогов, без зброї;
Без радошків вони пішли
До сторони рідної.

Коли, долиною йдучи,
Оглянулись на гору,
Роберта вгляділи вони
Серед сільського збору.

Укрита людом там була
Внизу гора зелена,
А вище всіх Роберт стояв.
У ніг його знамена.

Лежала їй зброя вся ота,
Що на війні забрали,
шотландська зброя їй корогви
Навколо нього сяли.

Роберт неначе річ держав,
Змагався, боронився,
Зняв потім з голови шолом
І людові вклонився.

Англійці чули, як гукнув
У весь той гурт селянський:
“Хвала і честь! Нехай живе
Роберт, король шотландський!”

V

Так Роберт за снагу та одвагу
Королем у Шотландії став.
В Единбургу, преславному місті,
Привселюдно корону прийняв.

Урочиста одправа скінчилась,
Вийшов з церкви король на майдан,
Люд гукає: “Робертові слава!
Хай живе! Він довіку наш пан!”

Коли се стихли раптом гукиання,
І весь люд мов чекає чого.
З юрби виступив гурт невеликий,
То обрані від люду всього.

З них один наперед виступає,
Короля він поклоном віта,
Поглядає навколо по людях
І такую промову чита:

“З ласки Бога й народу обраний,
Наш королю! Вітаєм тебе!
Ми підданими влади твоєї
Признаємо по волі себе.

Ти веди своїм розумом ясним
Добрий лад у рідній стороні,
Обіцяємось ми тобі вірно
Помагати в миру й на війні.

Коли ти боронитимеш волю
Й самостійність народу твого,
Ми повік шанувать тебе будем
І любити як друга свого.

Та коли ти забудеш про справу
Честі й волі народу свого,
Схочеш інші багатшії землі
Прилучити до панства твого, -

Ми не підем тоді за тобою,
Щоб чужого добра здобувать,
Нам не тісно у рідній країні,
Нам не треба в чужу мандрувати.

Коли ти серед панських розкошів
Продаватимеш люд свій панам,
Ми самі боронити потрапим
Ти права, що належаться нам.

А коли ти англійській короні
Віддаси королівство своє,
Знай, що в тую ганебну годину
Пропаде й панування твоє.

Ми тебе на державу вінчали.
Ми тебе й розвінчаєм самі.
І коли проти нас ти повстанеш,
Проти тебе повстанемо ми.

Дай нам Боже довіку радіти,
Що обрали тебе в королі,
Хай цвіте при тобі та пишає
Вільна воля в шотландській землі!"

"Дай то Боже! - Роберт їм відмовив. -
Буду знати, на що я іду.
Дай нам, Боже, довіку прожити
В щирій згоді, у добрім ладу!"

VI

Щира згода, добрий лад зостався,
Не зламав Роберт своєго слова.
Не пропала, не пішла по вітру
Та громаська чесная умова.

Дивувались на шотландську волю
І стороннії, чужії люди,
Всі казали: “Поки світа сонця
У ярмі шотландський люд не буде!”

Не пригас і не пропав ніколи
Вільний дух в шотландському народі,
Стала вільна сторона шотландська
Навіть давнім ворогам в пригоді.

Як пізніш англійці і шотландці
Сполучились в спільну державу,
То англійці вчились у шотландців.
Як любити волю, честь і славу.

І за те хвала Роберту Брюсу,
Що за волю так одважно бився.
Так одваги і завзяття в праці
Він в малого павука навчився.

Він здобув собі велику славу,
І не вмре та слава, не поляже,
В пісні, в слові буде вічно жити
І про себе всякому розкаже.

Увага!
Щорічний конкурс
на краще оповідання.
Інформація на сайті:

korekta-vk.com

Xто читає – більше знає

*Літературно-художнє видання
для дітей молодшого та середнього шкільного віку*

Леся УКРАЇНКА

Роберт Брюс, король шотландський.
(Шотландська легенда) Поема.

Художник

Володимир ЦАХ

Видавець Карпенко Вадим Миколайович

04210, Київ, пр. Героїв Сталінграда, 14/44;
тел. (044) 419 89 22, 414 94 93

E-mail: korekta@ukr.net, korekta@ipnet.ua
<http://www.korekta-vk.com>
<http://www.korekta.io.ua>
<http://www.marko-ta-harko.io.ua>

**Свідоцтво про реєстрацію суб'єкта видавничої справи
Серія ДК № 518 від 05.07.2001р.**

Надруковано на власному обладнанні. Друк цифровий.
Підписано до друку 23.11.2012. Зам.№22 42